

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี
จังหวัดอุดรธานี

ROLES AND DUTIES OF COMMUNITY LEADERS IN THE 21ST CENTURY IN
KUMPHAWAPI DISTRICT UDON THANI PROVINCE

ธวัช ทะเพชร

Thawush Thaphech

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University

E-mail: thawush.tha@neu.ac.th

วันที่รับบทความ: 25 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 20 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 พฤษภาคม 2568

Received: April 25, 2025; Revised: May 20, 2025; Accepted: May 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 359 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐและปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบการอภิปรายผล ผลการวิจัยพบว่า: (1) บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน และด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และ (3) จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์

ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อลูกบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชน, ศตวรรษที่ 21, เขตท้องที่

Abstract

This research aims (1) to study the roles of community leaders in the 21st century, (2) to study the factors affecting the roles of community leaders in the 21st century, and (3) to study the guidelines for developing the roles of community leaders in the 21st century in Kumphawapi District, Udon Thani Province. It is a quantitative and qualitative research. The sample group consists of 359 eligible voters in Kumphawapi District, Udon Thani Province the informants were 10 government officials and community scholars. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis, and descriptive analysis to support the discussion of the results. The research results found that: (1) The roles of community leaders in the 21st century were overall at a moderate level, ranked from most to least as follows: community plan promotion, community learning center promotion, community capital promotion, community lifestyle promotion, sufficiency economy promotion, community career promotion, and drug problem solving, respectively. (2) Factors that significantly affected the roles of community leaders in the 21st century were problem solving (X4), responsibility (X3), and planning (X2), with predictor coefficients in the raw scores (b) equal to .730, .348, and .236, respectively and (3) it is necessary to promote roles and responsibilities for community leaders in developing potential in various areas, training, generating income for the community, appropriate management, care, consistent performance of duties, interactions with villagers and outsiders, as well as comprehensive management for both personal and public benefits in order to effectively and efficiently carry out their roles and responsibilities.

Keywords: Role of Community Leaders, 21st Century, Local Area

บทนำ

จากอดีตลักษณะสังคมของไทยจะอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองควบคุมดูแลชีวิตและความเป็นอยู่และป้องกันโจรผู้ร้ายอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันแม้สภาพสังคมจะเจริญขึ้น ผู้นำที่จะช่วยประสานกับภาครัฐแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเมื่อเกิดภัยพิบัติในชุมชนขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีมาตั้งแต่สมัยโบราณอยู่คู่กับการปกครองของไทย เพียงแต่การเรียกชื่อแตกต่างกัน คือ ยุคสุโขทัยยุคกรุงศรีอยุธยาจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและยุคปัจจุบัน คือ กรุงเทพมหานคร สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการทดลองเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่าหรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โกวิทย์ พวงงาม, 2554) ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นวันที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทดลองจัดระเบียบการปกครอง ระดับตำบล หมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านและเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิบัติภารกิจ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ให้แก่ประชาชน ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทย จึงกำหนดให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปีเป็น "วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน" ลักษณะการปกครองเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้ ซึ่งมีการแบ่งการบริหารราชการของอำเภอออกเป็นตำบล และหมู่บ้าน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นผู้ดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคทั้งหมด โดยมีกรมการปกครองเป็นฝ่ายกำกับดูแลการปกครองส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ระดับอำเภอลงไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558)

อย่างไรก็ตามกล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสวมบทบาทสองด้านพร้อมกัน คือ กึ่งข้าราชการประจำและกึ่งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้านประสานประชาชนในพื้นที่ นำแนวนโยบายของรัฐ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาปฏิบัติในพื้นที่ และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความอยู่ดีกินดี และชุมชนมีความสงบสุข (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2552) ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งใน

ท้องถิ่นและยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ เพื่อให้คงมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สारวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในทุกตำบล หมู่บ้านต่อไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558)

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกระแสโลกกาภิวัตน์ คือ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจและรัฐบาลทั่วทั้งโลก ทำให้รูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ () อย่างไรก็ตามในสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปชีวิตของคนในระดับหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการปกครองในระดับหมู่บ้านมีขึ้นน้อย ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในตำบลและหมู่บ้านได้ดีที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะการบริหารงานในระดับนี้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ถ้าหากมีความสามารถหรือมีศักยภาพสูงแล้วก็จะทำให้นโยบายของรัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของราษฎรได้แต่ในทางกลับกัน ถ้าหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพไม่เพียงพอจะส่งผลทำให้นโยบายของรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของราษฎร ในระดับหมู่บ้านได้อันจะส่งผลกระทบต่อความเจริญของประเทศทุกด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (กรมการปกครอง, 2552)

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 ตำบล 174 หมู่บ้าน ตมใต้ 9 หมู่บ้าน พันดอน 20 หมู่บ้าน เวียงคำ 18 หมู่บ้าน แซแล 14 หมู่บ้าน เชียงแหว 13 หมู่บ้าน ห้วยเก็ง 8 หมู่บ้าน เสอเพลอ 19 หมู่บ้าน สืออ 8 หมู่บ้าน ปะโค 17 หมู่บ้าน ผาสุก 10 หมู่บ้าน ท่าลี่ 13 หมู่บ้าน กุมภวาปี 14 หมู่บ้าน หนองหว้า 11 หมู่บ้าน มีประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 53,609 คน จากการสัมภาษณ์ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านความขัดแย้ง ปัญหาการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การรับข้อมูลข่าวสารจากนโยบายที่สำคัญจากทางราชการที่เพียงพอ ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังต้องการบุคคลที่สามารถเป็นที่พึ่งได้ในเวลาต้องการคำปรึกษา พร้อมเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุดคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และแนวทางพัฒนารูปแบบบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4,397 คน (ข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุดรธานี ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4,397 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ไ้มีความครบถ้วน ครอบคลุมและคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 359 คน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2560)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้ และประสบการณ์ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐและปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการ ดังนี้

แบบสอบถาม (การวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

3.1 การสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสอบถาม (2) กำหนดขอบเขตของคำถาม และโครงสร้างของแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ (3) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง และ (4) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทำการทดสอบ จำนวน 40 คน กับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.804 โดยใช้วิธีของ Cronbach จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (การวิจัยเชิงคุณภาพ) แบบสัมภาษณ์ออกเป็น 1 ส่วน ดังนี้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เสริมการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

4. ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

4.1 การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่องแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี (2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาเพื่อความสมบูรณ์ในประเด็นและเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น (3) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป และ (4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาตรวจสอบและนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัยซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน และวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2) การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือ

ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลนำเสนอประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4) แจกจ่าย และเก็บแบบสอบถามจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง 5) รับแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย ในลักษณะการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เป็นแนวคิดทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์การของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มพูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล

2) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ประกอบการอภิปรายผล

3) การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือกและจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 2) วิเคราะห์

และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาเป็นกรอบแนวคิดในแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 3) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความและการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัย

1) บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีการบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน	3.07	0.18	ปานกลาง
ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน	3.05	0.45	ปานกลาง
ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง	3.00	0.43	ปานกลาง
ด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด	2.79	0.64	ปานกลาง
ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน	2.82	0.74	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน	3.02	0.24	ปานกลาง
ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน	3.01	0.34	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	0.30	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$ S.D.=0.30) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ($\bar{X}=3.07$ S.D.=0.18) ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ($\bar{X}=3.05$ S.D.=0.45) ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ($\bar{X}=3.02$ S.D.=0.24) ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ($\bar{X}=3.01$ S.D.=0.34) ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}=3.00$ S.D.=0.43) ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน ($\bar{X}=2.82$ S.D.=0.74) และด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ($\bar{X}=2.79$ S.D.=0.64) ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.820	.135		6.088	.000	1.085	.555
ด้านการมีส่วนร่วม (X ₁)	.047	.032	.041	1.445	.149	.017	.110
ด้านการวางแผน (X ₂)	.236	.068	.859	3.462	.001*	.370	.102
ด้านความรับผิดชอบ (X ₃)	.348	.077	.330	4.517	.000*	.196	.499
ด้านการแก้ไขปัญหา (X ₄)	.730	.117	.749	6.229	.000*	.500	.961
ด้านความเอาใจใส่ (X ₅)	.374	.071	1.240	5.252	.402	.234	.514
SE _{est} = ±.03488 R = .979; R ² = .959 ; Adj. R ² = .959; F = 1847.932.; p-value = 0.01							

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X₄) ด้านความรับผิดชอบ (X₃) และด้านการวางแผน (X₂) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X₅) และด้านการมีส่วนร่วม (X₁) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9%

3) แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปได้ดังนี้

พบว่า: จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อกับบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$ S.D.=0.30) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ($\bar{x}=3.07$ S.D.=0.18) ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ($\bar{x}=3.05$ S.D.=0.45) ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ($\bar{x}=3.02$ S.D.=0.24) ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ($\bar{x}=3.01$ S.D.=0.34) ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{x}=3.00$ S.D.=0.43) ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชน ($\bar{x}=2.82$ S.D.=0.74) และด้านการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ($\bar{x}=2.79$ S.D.=0.64) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.30$) ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.60$) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภินันท์ คำเจริญ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุทอง และอำเภอด่านช้างจังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X5) และด้านการมีส่วนร่วม (X1) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9% ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธน์ ปิติสวะพัฒน์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดย เพศชายส่วนใหญ่มีระดับผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในระดับที่ต่ำกว่าเพศหญิง สำหรับปัจจัยด้านอายุ พบว่าหาก ผู้ใหญ่บ้านมีอายุเพิ่มมากขึ้น ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ก็จะลดลงตามไปด้วย นั้นหมายความว่า อายุของผู้ใหญ่บ้านมีผลต่อการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยด้านระดับการศึกษา พบว่าหากผู้ใหญ่บ้านมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นก็จะส่งผลต่อผลการปฏิบัติ หน้าที่ตามอำนาจหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น และปัจจัยสุดท้ายคือ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่าเมื่อผู้ใหญ่บ้านมีระยะเวลาการดำรง

ตำแหน่งที่นาน ขึ้น จะทำให้ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ลดลง และเมื่อพิจารณาผลการวิจัย ในปัจจัยเรื่องระยะเวลาการดำรงตำแหน่งกับการสัมภาระ เชิงลึกกับผู้ใหญ่บ้านพบว่า การที่ผู้ใหญ่บ้านยังดำรงตำแหน่งนานผลการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งลดลงนั้น เกิดจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านนั้นเปลี่ยนแปลงไป หรือผู้ใหญ่บ้านที่อายุเพิ่มมากขึ้นไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม หรือละเลยการหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้ผู้ใหญ่บ้าน รุ่นใหม่ ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งมีผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีกว่า สำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีจำนวน 3 ข้อ อันได้แก่ คำถามข้อแรกเรื่อง ความสำคัญของการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อสรุปเป็นไปใน ทิศทางเดียวกันว่า ตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้านมีความสำคัญมาก หากแต่จะต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ รู้จักระเบียบกฎหมาย และข้อสัต์ต่อหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องของระดับการศึกษา ที่หากมีการศึกษาที่สูงขึ้น จะทำให้ผลการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ได้ดีมากขึ้น ข้อที่ 2 เรื่องความแตกต่างของการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านระหว่างในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีข้อสรุปว่า ความแตกต่างของการปฏิบัติงานในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่บ้านที่เป็น สุภาพสตรีเพิ่มมากขึ้น และผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกตั้งเพราะความรู้ความสามารถ โดยไม่ได้มาจากตระกูลผู้นำเหมือนในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องของเพศ ซึ่งบ่งบอกว่าหากมีเพศต่างกัน ผลของการปฏิบัติงานจะแตกต่างกัน และพบว่าเพศหญิงมีผลการ ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในอัตราร้อยละที่สูงกว่าเพศชาย และข้อท้ายสุด คือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องของระเบียบกฎหมาย และส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบัน เพราะผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุมาก หรือดำรงตำแหน่งมานานจะจดจำแบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติหากแต่กฎหมายได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับผลการวิจัย เชิงปริมาณในเรื่องอายุและระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง หากอายุและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่มากขึ้น ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานลดลง

จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม พัฒนศรี และพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2564) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครปฐม ดังนี้ 1. บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างไรก็ตามกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่นการประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎรการติดตามสอดส่องดูแลและประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่นของแต่ละอำเภอในจังหวัดนครปฐม 2. ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ จากบทบาทการบริหารของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่าชาวบ้านทั้งด้านบทบาท

การทำงานจริงและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทในทุกด้านแล้วแล้วทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างเห็นว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นผู้นำชุมชนแต่ในด้านตรงกันข้ามการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและบริบททางสังคมในจังหวัดนครปฐมและการเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการรุกเข้ามาของชุมชนสมัยใหม่กลุ่มอาชีพและกลุ่มทางสังคมใหม่ระบบการผลิตและระบบตลาดความเป็นทุนนิยมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในชุมชนชนบทไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองที่ประชาชนไม่ต้องพึ่งพาผู้นำชุมชนมากนักทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวและแสวงหาบทบาทและความชอบธรรมต่อการดำรงอยู่ของตนมากขึ้น

สรุป

บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขับเคลื่อนแผนชุมชน ด้านขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านการส่งเสริมทุนชุมชน ด้านส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านส่งเสริมอาชีพชุมชนและด้านการแก้ไขปัญหาเสพติด ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา (X4) ด้านความรับผิดชอบ (X3) และด้านการวางแผน (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .730 .348 และ .236 ตามลำดับ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่ (X5) และด้านการมีส่วนร่วม (X1) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ได้ 95.9%

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชนในเรื่องการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม การสร้างรายได้กับชุมชน การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ ความเอาใจใส่ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น ตลอดจนการบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1) ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับผู้นำชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ การอบรม 3) การสร้างรายได้กับชุมชน 4) การบริหารจัดการที่พึงประสงค์ 5) ความเอาใจใส่ 6) การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ 7) การปฏิสัมพันธ์ต่อบ้านและชาวบ้านต่างถิ่น และ 8) การบริหารจัดการที่ทั่วถึงทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

1.1 แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามสถานะทางกฎหมายการปฏิบัติงานที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบ 3 ภารกิจหลัก คือ 1) ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ 2) ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนในการให้บริการลูกบ้าน และ 3) ภารกิจในด้านเป็นผู้สนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรอื่นๆ อยู่ในลักษณะของผู้ประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนในพื้นที่

1.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของภาครัฐกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานปกครองของรัฐที่เป็นตัวแทนของทางราชการในการบริหารงานต่ำ ๆ ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยตามสายการบังคับบัญชาทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองงานของรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ

1.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนสภาพของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภารกิจด้านบำบัดทุกข์บำรุงสุข ประสานงานกับหน่วยราชการโดยการเสนอความต้องการของชุมชนให้ทางการได้รับทราบตลอดจนถึงการรายงานหรือแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับประชาชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ดียิ่งขึ้น

2.2 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการปกครองอำเภอ ควรจะมีการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาลโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้ผู้ใหญ่บ้านจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย/ภัยอันตราย ต่อประชาชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ผู้นำชุมชนในศตวรรษที่ 21 ในเขตท้องที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับมหภาค เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศพร้อมทั้งเปรียบเทียบระหว่างภาคระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทตามความต้องการของประชาชนของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิผล

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของข้าราชการและหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ส่งผลต่อความคงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยมุ่งเน้นในประเด็นการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อความคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชยบัญชา.(2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window(พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

โกวิท พวงงาม. (2554). การปกครองท้องถิ่น: ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

กรมการปกครอง. (2552). จำนวนประชากรจังหวัดขอนแก่น.[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

http://203.113.86.149/stat/y_stat.html. (วันที่ค้นข้อมูล : 4 กันยายน 2567).

นิยม พัฒนศรี และพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2564). บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 119 – 130.

พิพัฒน์ ปิติสระพัฒน์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษาอำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดนครพนม. การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2552). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านท่ามกลางสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน. วารสารกำนันผู้ใหญ่บ้าน, 62(3), 11 - 15.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ . (2558). สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. สืบค้นจาก www.dopatrang.go.th/datacenter/doc_download/iadtppic1.doc. (วันที่ค้นข้อมูล : 4 กันยายน 2567).

อภินันท์ คำเจริญ. (2559). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.